

Dr. Esra PEKMEZ

**FEDERALİZM PARADOKSU:
İSPANYA VE BELÇİKA ÜZERİNE
KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ**

**FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2026**

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1327
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi

Yayın No | Publication Number: 2026/77

Kitap Adı: Federalizm Paradoksu: İspanya ve Belçika Üzerine
Karşılaştırmalı Bir Analiz
Book Title: The Paradox of Federalism: A Comparative Analysis
of Spain and Belgium
ISBN: 978-625-8585-73-5
DOI: doi.org/10.64161/filiz.9786258585735

Yazar(lar) | Author(s): Dr. Esra PEKMEZ | orcid.org/0000-0002-2221-1496

Konu Kategorisi | Subject Categories: Siyaset Bilimi, Karşılaştırmalı Siyaset, Federalizm Çalışmaları,
Etnik Çatışma Yönetimi, Anayasa Hukuku | Political Science,
Comparative Politics, Federalism Studies, Ethnic Conflict Management,
Constitutional Law

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 16 x 23 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 153

Yayın Tarihi | Publication Date: Haziran 2026 | June 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye

Mizanpaj | Layout: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 77398)

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Tosyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

ÖNSÖZ

Bir arada yaşamının anayasal sınırlarını, federalizmin statik ezberleri aşan koşullara bağlı dinamiklerini ve çatışma çözümünün kurumsal imkânlarını araştırdığım bu çalışma, özünde temel bir entelektüel yönelimin ürünüdür. Hocalarımın da mensubu olduğu kürsü geleneğinin felsefi köklerinden ilhamla ifade etmem gerekirse; kitabın kalbinde yatan ana mesele, "hukuk yoluyla mekânı barışlandırmak" üzerine derinlikli bir düşünme çabasıdır. Kurumların, yasaların ve tasarımların ötesinde, hukukun toplumsal barışı inşa eden o dönüştürücü gücünü aradığım bu yolculuğun ürünüdür elinizdeki kitap.

Bu çalışma, 2026 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. Ömür Aydın danışmanlığında tamamladığım doktora tezimden uyarlanmıştır. Kitap, tezin temel argümanını ve karşılaştırmalı çatısını koruyarak yeniden yapılandırılmış ve güncel gelişmelerle genişletilerek metne eklenmiştir.

Tez sürecinin her aşamasında akademik birikimini cömertçe paylaşan, bana her zaman güvenen ve sıcaklığıyla yanımda olan kıymetli hocam Doç. Dr. Ömür Aydın'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez izleme komitesinde yer alarak değerli katkılarıyla çalışmanın olgunlaşmasında pay sahibi olan, süreç boyunca paylaşımları ve dostluğuyla bana güç veren Dr. Selcen Altınbaş Umut'a; akademik yolculuğumun başında bana yön veren ve desteğini her zaman hissettiren değerli hocam Prof. Dr. Engin Selçuk'a teşekkürlerimi sunarım. Okumaya, öğrenmeye, yazmaya ve üretmeye olan tutkumun ilk tohumlarını eken ilkokul öğretmenim Turan Özüçelik'e de özel bir teşekkür borçluyum; bugün sahip olduğum pek çok değerde onun eşsiz emeği vardır. Bu yolun her aşamasında akademik yol arkadaşlığıyla M. Nidal Alkasem'e, sevgisi ve koşulsuz desteğiyle Duygu'ya, sarsılmaz gücü ve inancıyla Bahozade'ye yürekten teşekkür ederim.

Annem Necla ve babam Mustafa'ya

İstanbul, 2026

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	IX
ABSTRACT.....	X
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FEDERALİZM, ETNO-ULUSAL ÇATIŞMA VE PARADOKS

1. Federalizmi Kavramak: Tanım, Tarih, Tipoloji.....	7
2. Etno-Ulusal Çatışma ve Çözüm Yaklaşımları.....	11
3. Federalizm Paradoksu: Bütünleşme ile Parçalanma Arasında.....	18
4. Analitik Çerçeve: Post-Fonksiyonalizm, Özyönetim ve Paylaşılan Yönetim.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

İSPANYA: MERKEZİYETÇİLİKTEN ÖZERKLİKLER DEVLETİNE

1. Tarihsel Köklerden Franco'ya: Merkezileşmenin İnşası.....	29
1.1. Bileşik Monarşinin Mirası: Fueros ve Bölgesel Özerklik.....	29
1.2. Bourbon Merkezileşmesi ve Direnişin Şekillenmesi.....	31
1.3. Cumhuriyet Denemeleri ve Özerklik.....	32
1.4. İç Savaş, Franco Diktatörlüğü ve Demokratikleşmeye Geçiş.....	35
2. Demokrasiye Geçiş ve Özerklikler Devleti.....	37

2.1. Asimetrik Bölgeselleşmenin Anayasal Mimarisi	39
2.2. Mali Özerklik ve Hükümetlerarası İlişkiler	46
2.3. Devlet Denetimi: 153 ve 155'nci Maddeler.....	48
2.4. Hükümetlerarası İlişkiler: Dikey ve Yatay Boyutlar	49
2.5. Federal Mimarinin Yapısal Sonuçları	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BELÇİKA: ÜNİTER YAPIDAN FEDERALİZME

1. Bağımsızlıktan Dil Çatışmasına: Tarihsel Arka Plan	53
1.1. 1830 Bağımsızlığı ve Dilsel Eşitsizliğin Kurumsallaşması	53
1.2. Flaman Hareketinin Doğuşu ve Erken Dönem Dil Kanunları	55
1.3. Bölgesel Tek Dilliliğe Geçiş: 1932 Dil Kanunu	56
1.4. Walloon Kimliğinin Yükselişi	58
1.5. Dil Sınırının Dondurulması ve Louvain Krizi.....	58
1.6. Bölgeci Partilerin ve Parti Sisteminin Dilsel Bölünmesi	61
2. Federalleşme Süreci: Devlet Reformları	63
2.1. Birinci Devlet Reformu (1970): Kültürel Topluluklar.....	63
2.2. İkinci Devlet Reformu (1980): Bölgesel Özerklik	64
2.3. Üçüncü Devlet Reformu (1988-89): Brüksel ve İkili Federalizm.....	64
3. Federal Mimari: Yetki Paylaşımı ve Oydlaşmacılık	65
3.1. 1993 Anayasa Revizyonu ve Federal Yapı.....	65
3.2. Federal Yasama: Krallık, Temsilciler Meclisi ve Senato	67
3.3. Yetki Paylaşımının Üçlü Yapısı	68
3.4. Oydlaşmacı Mekanizmalar ve Federal Mimarinin Evrimi	69
3.5. Hükümetlerarası İlişkiler ve Çatışma Çözüm Mekanizmaları.....	72

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSPANYA'DA YENİ TALEPLER: BASK VE KATALONYA

1. Bask Ülkesi: Tanınmanın Sınırları.....	78
2. Katalonya: Krizin Anatomisi.....	87

BEŞİNCİ BÖLÜM
BELÇİKA'DA YENİ TALEPLER: KOALİSYON KRİZLERİ VE
KONFEDERALİZM

1. Koalisyon Çıkmazları: Yapısal Tıkanmanın Anatomisi.....	102
2. COVID-19 ve Federal Mimarinin Kriz Sınavı.....	105
3. Flaman Milliyetçiliği ve Konfederalizm: N-VA'nın Yükselişi.....	107
4. Brüksel Paradoksu: Çok Düzeyli Yönetişimin Sınırları	111

ALTINCI BÖLÜM
KARŞILAŞTIRMALI SENTEZ VE FEDERALİZM PARADOKSU

1. Karşılaştırmalı Çerçeve: Yapısal Benzerlikler ve Ayrımlar.....	117
2. Federalizm Paradoksunun İki Görünümü	118
2.1. İspanya: Yargısal Filtreleme ve Esnekliğin Sınırları	119
2.2. Belçika: Oydaşmacı Mimari ve Karar Alma Tuzağı	121
3. Asimetri, Çokuluslu Federalizm ve Çatışma Yönetimi	123
4. Sonuç: Federalizmin Koşullu Başarısı	126
REFERANSLAR.....	129

THE PARADOX OF FEDERALISM: A COMPARATIVE ANALYSIS OF SPAIN AND BELGIUM

ÖZET

Federalizm, çok uluslu ve etnik açıdan bölünmüş toplumlarda en yaygın başvurulan çatışma yönetimi araçlarından biridir; ancak ürettiği sonuçlar tek yönlü değildir. Literatürde federalizm paradoksu olarak kavramsallaştırılan bu ikili etki, federal düzenlemelerin bir yandan etno-ulusal talepleri tanıyarak çatışmayı yatıştırma, diğer yandan ise bu talepleri kurumsallaştırarak yeni ayrışma eksenleri üretme kapasitesine işaret etmektedir. Bu çalışma, söz konusu paradoksun hangi koşullarda farklı sonuçlar doğurduğunu, İspanya ve Belçika örnekleri üzerinden tarihsel kurumsal bir perspektifle ele almaktadır.

Kitabın temel argümanı, federalizm paradoksunun sabit bir kurumsal sonuç değil, kurumsal tasarımın esnekliğine göre şekillenen dinamik bir süreç olduğudur. İspanya'da merkezi devletin katı anayasal sınırları ve yargısal direnci, bölgesel talepleri sistem dışına iterek bir meşruiyet aşınması ve radikalleşme döngüsüne yol açmaktadır. Belçika'da ise sistemin yüksek emilim kapasitesi ve sürekli reform pratiği, talepleri kurumsal müzakere kanalları içinde tutmakla birlikte, merkezi otoritenin aşamalı olarak işlevsizleşmesi biçiminde tezahür eden bir yönetim krizi üretmektedir.

"Duvar" (İspanya) ve "Labirent" (Belçika) metaforları üzerinden iki farklı paradoksal döngüyü kavramsallaştıran çalışma, federalizmin çatışmayı çözen statik bir kurumsal model olmaktan çok, bizzat siyasal mücadelenin nesnesi haline gelen ve aktör stratejilerini yeniden biçimlendiren dinamik bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, karşılaştırmalı federalizm ve etno-ulusal çatışma yönetimi literatürlerine, kurumsal esneklik ile çatışma çıktısı arasındaki koşullu ilişkiyi merkeze alan bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Federalizm paradoksu; Karşılaştırmalı federalizm; Etno-ulusal çatışma yönetimi; Asimetrik özerklik; İspanya ve Belçika

ABSTRACT

While federalism is widely regarded as a key institutional instrument for managing conflict in multinational and ethnically divided societies, its outcomes are far from uniform. The federalism paradox, namely the dual capacity of federal arrangements to accommodate ethno-national demands while simultaneously institutionalizing and reproducing them as new axes of contention, has emerged as a central concern in comparative federalism scholarship. This book examines how, and under what conditions, this paradox produces divergent outcomes through a historical institutional comparison of Spain and Belgium.

The central argument is that the federalism paradox is not a fixed institutional outcome but a dynamic process shaped by the flexibility of institutional design. In Spain, the rigidity of constitutional boundaries and the resistance exercised through judicial and executive channels push regional demands outside the system, generating a crisis of legitimacy and a cycle of radicalization. In Belgium, by contrast, the system's high capacity for absorption and continuous reform keeps demands within institutional channels, yet at the cost of progressively hollowing out central authority and producing a recurring crisis of governance.

By conceptualizing these two divergent trajectories as distinct paradoxical cycles, one driven by institutional blockage and the other by institutional overextension, the book argues that federalism is less a static solution to ethno-national conflict than an arena in which political contestation itself is restructured and reproduced. The findings contribute to the comparative federalism and ethno-national conflict management literatures by foregrounding the conditional relationship between institutional flexibility and conflict outcomes.

Keywords: Federalism paradox; Comparative federalism; Ethno-national conflict management; Asymmetric autonomy; Spain and Belgium